

بسمه تعالی

جمهوری اسلامی ایران

وزارت کشور



سازمان شهرداری و مدیریت های کشور

معاونت امور شهرداری ها  
دفتر هماهنگی خدمات شهری

دستورالعمل تهیه طرح جامع مدیریت پسماند

بهمن ماه ۱۳۸۵

## دستورالعمل تهیه طرح جامع مدیریت پسماند

این دستورالعمل در اجرای مواد ۴ و ۶ آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماند تنظیم شده است.

### ماده ۱- خصوصیات کلی طرح جامع

طرح جامع مدیریت پسماند باید بر اساس مفاد قانون مدیریت پسماند، مصوب ۸۳/۲/۲۰ مجلس شورای اسلامی و آیین نامه اجرایی آن مصوب ۸۴/۵/۵ هیئت وزیران، تهیه گردد و هدایت گر فعالیتهای مرتبط شهرداری ها و سایر دستگاههای اجرایی بوده و در زمینه، کاهش تولید، افزایش بازیافت و تبدیل مواد، کاهش تدریجی و حذف نهایی دفن پسماندها، طرح ها، الگوها و برنامه زمانبندی اجرایی را ارائه نماید.

**تبصره ۱-** انجام مطالعات طرح جامع به صورت استانی، منطقه ای و شهرستانی با در نظر گرفتن مفاد ماده ۴ آیین نامه اجرایی مدیریت پسماند در اولویت می باشد و محدوده آن توسط کارگروه استانی و با در نظر گرفتن موارد زیر مشخص می گردد:

۱- محدوده مطالعات به نحوی تعیین گردد که امکان استفاده از کلیه ظرفیتهای موجود و پیش بینی تاسیسات پسماند با حداکثر ظرفیت امکان پذیر گردد.

۲- شهرداری ها، دهیاریها و بخشداری های اطراف شهرهای بزرگ امکان بهره گیری از تاسیسات مشترک را داشته باشند.

۳- شهرهای مرکز استان، شهرها و روستاهای مجاور آنها و سایر شهرها به توجه به میزان جمعیت جهت انجام مطالعات در اولویت می باشند.

**تبصره ۲-** در صورت تصمیم گیری بر انجام مطالعات فراتر از محدوده شهرها و حریم آنها، کارگروه استانی نسبت به تعیین متولی انجام مطالعات و سهم هر یک از مدیریت های اجرایی تحت پوشش از اعتبارات مورد نیاز جهت انجام طرح، اقدام خواهد نمود.

**تبصره ۳-** مشاور منتخب بر اساس این دستورالعمل نسبت به تهیه شرح خدمات تفصیلی طرح جامع متناسب با شرایط محدوده مورد مطالعه اقدام خواهد نمود.

## ماده ۲- انتخاب مشاور

۱- مشاور مطابق آیین نامه ها و دستورالعملهای مربوط به انتخاب مشاور، مصوبه شماره ۸۴۱۷۸/ت/۳۴۱۶۲ مورخ ۸۵/۷/۱۶ هیئت وزیران با عنوان " آیین نامه بنده ماده ۲۹ قانون برگزاری مناقصات " انتخاب می گردد.

۲- در بند ب ماده ۱۴ مصوبه فوق در خصوص ارزیابی کیفی مشاوران، منظور از تجربه (سوابق اجرایی)، طرح های زیست محیطی مرتبط با مدیریت پسماند می باشد و مشاور باید دارای تجربه در موضوع مدیریت پسماند بوده و از جمله دارای نیروهای متخصص کارشناس، کارشناس ارشد یا دکترا در رشته های ذیل باشد:

برنامه ریزی شهری، مهندسی عمران، مهندسی مکانیک، مهندسی کشاورزی (گرایش ماشین آلات و زراعت)، محیط زیست (گرایش عمران و مهندسی محیط زیست)، بهداشت محیط، مهندسی شیمی (گرایش محیط زیست، فرایند و آزمایشگاه)، مهندسی کامپیوتر (گرایش نرم افزار)، آمار، آب شناسی و منابع آب.

## ماده ۳- مراحل تهیه طرح جامع

تهیه طرح جامع مدیریت پسماند شامل مراحل چهارگانه ذیل است:

مرحله اول- شناسایی و مستند سازی وضعیت موجود

مرحله دوم- امکان سنجی و ارائه گزینه های مناسب مدیریت پسماند

مرحله سوم- طراحی سیستم های مدیریت پسماند و ارائه راهکارهای مناسب اجرایی بر اساس نتایج مرحله دوم

مرحله چهارم - تهیه برنامه های اجرایی

### ۱- مرحله اول: شناسایی و مستند سازی وضعیت موجود

۱-۱- گرد آوری اطلاعات پایه حوزه تحت پوشش شامل:

۱-۱-۱- نقشه های طرح های هادی، جامع، تفصیلی (کاربری اراضی) و توپوگرافی

۱-۱-۲- جمعیت موجود و برآورد آن در ده سال آینده

۱-۱-۳- ویژگی های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی

۱-۱-۴- شناخت منابع تولید پسماند در بخشهای مسکونی، اداری، آموزشی، تجاری، صنعتی

، خدماتی و ...

۱-۱-۵- میزان و نوع پسماندهای تولیدی به تفکیک بخشهای مختلف

۱-۱-۶- آنالیز فیزیکی و شیمیایی پسماندها

۲-۱- مطالعه و بررسی وضعیت موجود مدیریت پسماندها و شناسایی مشکلات مربوط به هر بخش

شامل:

۱-۲-۱- بررسی ویژگی های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی جمعیت تحت پوشش تاثیرگذار بر فرایند مدیریت پسماند.

۱-۲-۲- بررسی ویژگی های کالبدی انواع کاربری ها، تاسیسات و زیر ساخت ها و ... که مرتبط با فرایند مدیریت پسماند می باشد.

۱-۲-۳- بررسی وضعیت منابع و زمینه های تولید پسماند

۱-۲-۴- بررسی وضعیت فعلی روشهای ذخیره سازی در محل های تولید و شناسایی مشکلات آن

۱-۲-۵- بررسی وضعیت فعلی روشهای جمع آوری و حمل و نقل پسماندها

۱-۲-۶- بررسی وضعیت فعلی روشهای بازیافت و پردازش

۱-۲-۷- بررسی وضعیت فعلی روشهای دفن پسماندها

۱-۲-۸- بررسی وضعیت ساختار تشکیلاتی و ضوابط و مقررات جاری

۱-۲-۹- بررسی وضعیت آموزش و اطلاع رسانی

۳-۱- تجزیه و تحلیل و شناخت فرصت ها و تهدیدها شامل:

۱-۳-۱- تجزیه و تحلیل وضعیت جغرافیایی، اقلیمی، فرهنگی و اجتماعی و معرفی فرصت ها و تهدید های مرتبط

۱-۳-۲- تجزیه و تحلیل وضعیت تولید، ذخیره سازی، جمع آوری، حمل و نقل، بازیافت و دفع پسماندها و معرفی فرصت ها و تهدید های مرتبط

۱-۳-۳- معرفی فرصت ها و تنگ ها و مشکلات مدیریتی و اجرایی

۱-۳-۴- بررسی وضعیت مدیریت پسماندها در سایر کشورها و معرفی تجربیات در خصوص رفع مشکلات و استفاده از فرصت ها

## ۲- مرحله دوم: امکان سنجی و ارائه گزینه های مناسب مدیریت پسماند

خدمات این مرحله که بر اساس مطالعات اولیه و تجزیه تحلیل و شناخت فرصت ها و تهدیدها انجام می گردد، شامل بخشهای ذیل می باشد:

۱-۲- امکان سنجی استفاده از فرصت ها و راهکارهای رفع مشکلات و تنگناها.

۲-۲- ارائه گزینه های مناسب برای اجتناب از تولید و کاهش پسماندها

۳-۲- ارائه گزینه های مناسب برای ذخیره سازی موقت

۴-۲- ارائه گزینه های مناسب برای جمع آوری و حمل و نقل

۵-۲- ارائه گزینه های مناسب برای بازیافت و پردازش

۶-۲- ارائه گزینه های مناسب برای دفع نهایی

۷-۲- ارائه گزینه های مناسب برای انطباق ساختار تشکیلات مدیریت اجرایی پسماند با توجه به قوانین و مقررات مربوطه

۸-۲- ارائه گزینه های مناسب برای تامین هزینه های مدیریت پسماند با توجه به قوانین و مقررات مربوطه

۹-۲- ارائه گزینه های مناسب برای بستر سازی و ایجاد انگیزه برای جذب و مشارکت بخش خصوصی

۱۰-۲- ارائه گزینه های مناسب برای آموزش و اطلاع رسانی مدیریت پسماند

### ۳- مرحله سوم: طراحی سیستم های مدیریت پسماند و ارائه راهکارهای مناسب اجرایی

#### بر اساس نتایج مرحله دوم

۱-۳- طراحی سیستم و برآورد امکانات و تجهیزات ذخیره سازی موقت در محل های تولید پسماند با گرایش تفکیک از مبدا در بخش های مختلف (خانگی، اداری، تجاری،...)

۲-۳- طراحی سیستم و برآورد امکانات، تجهیزات و ماشین آلات جمع آوری و حمل و نقل با گرایش تفکیک پسماندها (سیستم های جمع آوری، شبکه مسیرهای حمل، ایستگاه انتقال و ماشین آلات مربوطه)

۳-۳- ظرفیت سنجی، مکان یابی و معرفی سیستم مناسب بازیافت و پردازش پسماندها مطابق با ضوابط و دستورالعمل های مربوطه

۴-۳- مکان یابی و معرفی روش مناسب دفن بهداشتی

۵-۳- ارائه راهکار مناسب برای تشکیل یا اصلاح مدیریت واحد پسماندها طبق دستورالعمل های مربوطه

۶-۳- ارائه روشها و معرفی امکانات و ابزار آموزش و اطلاع رسانی برای اقشار و مخاطبین مختلف و برآورد هزینه های مربوطه

### ۴- مرحله چهارم: تهیه برنامه های اجرایی

در این مرحله مشاور با توجه به اولویت ها و ضرورت های تعیین شده در محدوده مورد مطالعه، نسبت به تهیه برنامه اجرایی پنج ساله و ده ساله اقدام خواهد نمود.

**ماده ۴** - با توجه به ویژگی های منطقه مورد مطالعه کار فرما می تواند نسبت به اضافه نمودن بند های شرح خدمات در خواستی از مشاور اقدام نماید.

**ماده ۵** - کارگروه استانی مسئول نظارت بر حسن اجرا و رعایت مفاد این دستورالعمل بوده و نظارت عالی بر عهده وزارت کشور (سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور) است.

**ماده ۶** - این دستورالعمل در ۶ ماده و ۳ تبصره تهیه و جهت اجرا به معاونین امور عمرانی استانداری های سراسر کشور ابلاغ می گردد.